

El temps que corre

Un forat a Manhattan



Joan F. Mira

Avui que escric aquest paper és l'onze de setembre, cinc anys després del *Nine-eleven*, i vostès em llegiran dimarts que ve. Tinc un amor especial a la ciutat de Nova York, amb permís de l'extensa i dòcil fauna dels "antiamericans", i cada viatge que hi faig, aquest amor augmenta. El penúltim va ser un any abans de la gran catàstrofe, l'últim, el passat mes de febrer. La primera visita, una vesprada de vent glacial sobre el baix Manhattan, la vaig dedicar sense dubtar-ho al gran forat, allà on hi hagué les torres tan belles i ara només hi ha un espai incomprensible, immens. Era una visita obligada, almenys per un sentimental de la història, per algú que no assumirà mai el fanatisme i l'horror de l'absurd com a alternativa per al temps present, alternativa a la llibertat i a la raó, a tot això que n'hem dit occident, democràcia, aquests conceptes i aquests valors que els suïcides fanàtics odien o ignoren. Hi havia màquines que no sé què feien allà dins de la fossa, hi havia encara ferros retorçuts, hi havia una grisor espessa a l'altra banda de la tela metàl·lica i per dins i per damunt del buit profund. Hi havia grans cartells que expliquen una llarga història, el futur de la qual no comprenem encara, i feia molt de fred, ja s'endevinava la neu que no havia caigut però cauria pocs dies més tard. Era ja boca de nit, pocs vianants s'aturaven a mirar, i a pesar de la prohibició expressa d'un rètol, algú pretenia vendre llibrets amb fotos de la catàstrofe. Al costat, una esglesieta oberta, com un saló divuitesc, exposa imatges de les hores més tràgiques. Crec que és l'església més antiga de la ciutat, i va servir aquells dies per confortar policies i bombers, els herois anònims. Sobre el forat que deixaren les Torres Bessones pareix que s'alçaran ales obertes d'ossos de ciment, o això vaig poder interpretar. Serà, sota terra, un centre de connexions de línies de metro i de no sé què més. Sobre la terra, una imatge que no s'acaba d'entendre què vol representar, més enllà de símbols massa simples de coloms o de pau. Allà davant, contemplat, tancava els ulls i no ho veia gens clar. Jo no sóc arquitecte, d'altra banda, ni expert en edificis ni en monuments públics, però sabia que sobre aquesta fossa ampla i oberta cap construcció no seria mai com aquelles que l'horror va destruir en nom de l'odi impronunciable, tan aplaudit en algunes parts del món, tan "comprensible" per a massa gent. Sabia, això sí, que un arquitecte valencià cobriria amb unes ales grans i previsible l'espai que aquella vesprada de febrer, ventosa i freda, tenia llargament davant dels ulls. Vaig meditar molts minuts sobre el sentit de tot plegat, que no té cap sentit.

I pocs dies després, en una sala del Metropolitan Museum, contemplava l'exposició dedicada a Santiago Calatrava, als seus dibuixos i escultures com a reflex de les arquitectures que practica, o al revés. Potser vaig sentir unes vagues pesigolles de vanitat local veient imatges de la meua ciutat, o més ben dit d'allò que ara passa per ser o representar la ciu-

tat de València. Supose que hem eixit guanyant, si València ja no és només *spanish paella* i folklore de traca, horta i barraca, o potser hem eixit perdent si tampoc és arquitectura gòtica i neoclàssica, si ja ens han de veure només com una exhibició calatravesa, com l'urbs calatravista, com la ciutat calatravada. De moment, els turistes ja vénen a València atrets només per aquesta fantasia desmesurada de ciment, ignoren la resta, i se'n van sense veure res més, sense saber res més. Els meus conciutadans pareix que n'estan molt pagats, d'aquesta imatge tan espectacular, i tan cara que ha deixat exhaurits els cabals públics. Jo, però, estic segur que n'hem fet un gra massa, multiplicant aquesta arquitectura d'enginyer escultor, tan previsible ja i tan reiterativa, que encara sembla que es multiplicarà més, fabricada amb un joc una mica mecànic al qual em costa de trobar l'ànima, com no podia tampoc trobar-li l'ànima al gran forat ni al projecte de cobrir-lo. Perquè jo, pobre de mi, viatger sentimental a Nova York, no sabia imaginar ales futures d'ossos de ciment cobrint aquell buit de la història, el buit de les torres caigudes, com el ciment tot gris que ocupa el llit perdut del nostre riu sense aigua. De les cendres dels tres mil morts de les torres, com de les cendres de la història de València, ningú no se n'ocupa ja, ni se n'ocuparà.

"Sabia que sobre aquesta fossa ampla i oberta cap construcció no seria mai com aquelles que l'horror va destruir en nom de l'odi impronunciable, tan aplaudit en algunes parts del món, tan 'comprensible' per a massa gent. Sabia, això sí, que un arquitecte valencià cobriria amb unes ales grans i previsible l'espai que aquella vesprada de febrer, ventosa i freda, tenia llargament davant dels ulls"